

vünk cselekedetünkkel egyenes légyen (u. az). Az égézz keñyr ó kézékben keeth egésen resre walek (PeerC). Ugyanez az **egyen* szolgál az *egyenlő, egyenetlen, egyenet* szók tövéül.

Végre jelent az *egyenes* annyit is, hogy *egyertető*, «concors, einträchtig» (NySz. 6.): atfafiáual igenős (Guary C.). Ez már a helyet jelentő -n ragból van képezve, mintha az *egyhelyt, együtt* határozót így is kifejeznők *égygyn*, s ebből ép úgy alkották az *egyenes-t*, mint az *együtt-től* ujabban az *együttes-t*. Ebből a többől származnak a *megegyenesedik, megegyenesül* = (egyességre jut), *egyemben* (együtt, egyúttal) szók.

Az *egyenest* határozószó töve tehát három egyenlő alaku szót leplez, melyek azonban különböző értelműek, mert számnévi (-an), melléknévi (-an) és helyjelentő (-on), ragból származnak. Hogy a nyelvérzék nem érzi már a töben az *egy* számnevet, azt mutatja az alak megváltozása (*igenyes* stb.).

KALMÁR ELEK.

* **Vörösmarty mint nyelvész.** Irta *Kiss Ernő dr.* (A váci főgimnásium értesítőjében.) A bevezetésben azt az örvendetes ígéretet olvassuk, hogy a szerző nemsokára Vörösmartynak, a magyar nyelv egyik legnagyobb művészenek, összes munkáit föl fogja dolgozni nyelvészeti szempontból. Egyelőre magának Vörösmartynak a nyelvről való nézeteit és értekezéseit ismerteti, ámbár «az így nyert kép csak egyoldalú s nem is fényesebb képe lesz V.-nak.» A bevezetésben megemlíti, hogy V. az Athæumban közölt szóbírálatokon s az *Ypsylon háború* című drámai tréfán kívül voltaképpen csak négy nyelvi értekezést írt, ezek közt egyet a magyar nyelv eredetéről s egyet az összetett mássalhangzók «egyszerítéséről.» Azonfölül élénk részt vett az Akadémia nyelvtudományi munkásságában, ő dolgozta ki a *m. helyesírás és szóragasztás* szabályait (1832) s többekkel együtt szerkesztette az Akadémia *M. és német zsebszótárát* (1838), írt továbbá németek számára egy m. nyelvtant (1832). — A II. szakaszban *V. mint neologus* van jellemezve, nem csak elvi nyilatkozatai idézésével, hanem költői munkáiból vett számos példával, melyek azt mutatják, hogy V. majdnem kizárólag a régi és vidéki kifejezések fölvételével s mesteri alkalmazásával gazdagította az irodalmat. Ó maga kevés új szót alkotott; ezek közt nevezetes a *szivar*. Helmeczi szócsonkításait metsző gúnynyal ostromozza:

Baltával jött fel Pindus tetejére Metőfi:

Vajjon hány szónak szegte ma bárdja nyakát?

— III. *A megvitatott kérdések.* Itt az Ypsylon-háború van ismertetve, továbbá a mássalhangzók egyszerűsítését célzó érdekes javaslat (V. természetesen az egyszerű c mellett is kardoskodott), végre az ikes igékről szóló fejtegetése. Erről szóltában a szerző nem említi az erdélyi Bőjthinek, Révai példaadójának, az ikes igékről vallott nézeteit, melyeket legújabbán Beöthy Zs. irodalomtörténetében ismertettem. — A tartalmás értekezésnek utolsó szakasza ezt a címet viseli: *Vörösmarty, a délilábos*. Itt V.-nak szófejtegető módszere van ismertetve.

SIMONYI ZSIGMOND.